

PRZEDMOWA

Prezentowany tom jest pierwszym tego typu zbiorem prac autorki, wybranych z ponad czterdziestoletniego dorobku. Obejmuje 16 szkiców z zakresu słowotwórstwa i semantyki leksykalnej, zebranych w trzech grupach tematycznych, wyodrębnionych jako osobne części. Wszystkie artykuły dotyczą zagadnień teoretycznych, klasyfikacji, sposobów opisu w ramach przyjętej metodologii, a także przedstawiają analizy wybranych zagadnień na bogatym materiale leksykograficzno-korpusowym. Rozprawy te były publikowane w tomach pokonferencyjnych, księgach okolicznościowych, czasopismach językoznawczych i innych, w niektórych wypadkach trudno dostępnych, znanych wąskim kręgom odbiorców z tzw. odautorskich „kserówek”. Zgromadzenie wybranych prac w ramach trzech rozwijanych przez autorkę na przestrzeni wielu lat tematów badawczych wydaje się uzasadnione nie tylko względami praktycznymi, ale przede wszystkim merytorycznymi – ukazują one sposoby omawiania zagadnień w ramach określonej metodologii, weryfikowanej na materiale językowym, głównie współczesnej polszczyzny. Podejmowane tematy, a w ich ramach wątki dyskusyjne, są odbiciem kolejnych etapów moich zainteresowań naukowych. Ukazują odniesienia do współczesnych badań, w ostrożnej ocenie autorki wytyczają nowe ścieżki, którymi warto podążać – tym samym mogą przyczynić się do poszerzenia horyzontów badawczych. Jak wspomniałam, jest to wybór prac; inne, związane z przemyśleniami na interesujące mnie tematy z zakresu semantyki leksykalnej (m.in. nazw barw) i słowotwórstwa, w tym te, które są przedmiotem dzisiejszej refleksji, planuję zebrać w kolejnym tomie.

Przekonanie o aktualności niniejszych rozpraw i ich przydatności dla dalszych badań wynikało z zainteresowania niniejszą tematyką studentów i doktorantów, a także kierowanymi do mnie prośbami o udostępnianie wybranych artykułów. Teksty zostały zaadoptowane bez większych zmian; stosunkowo nieliczne, niezbędne poprawki dotyczyły warstwy językowej, a także koniecznych uzupełnień.

Na **część I** tomu złożyły się prace, w których zostały przedstawione obrazy pojęciowe świadomości oraz nieświadomości (i stanów z nimi związanych), a także intuicji i uśmiechu, zrekonstruowane na podstawie danych językowych. Złożone zagadnienia świadomości i nieświadomości w żadnym razie nie zostały wyczerpane, wręcz przeciwnie – zaledwie naszkicowane. Mają one charakter wstępny; ich wieloaspektowość stwarza możliwości badawcze

i otwiera nowe perspektywy nie tylko w zakresie leksykalnej semantyki porównawczej, ale też w ramach jednego języka.

Zebrane w **części II** artykuły podejmują ważne i stale aktualne problemy z zakresu słowotwórstwa: granicy między nim a semantyką leksykalną, roli wartościowania, specyfiki działań językowych wykorzystujących środki słowotwórcze, zakresu i typów uniwersalizacji i compositów w tekstach współczesnej polszczyzny oraz czynników oddziałujących na uzus i normę w kategorii nazw żeńskich (w związku z żywo dyskutowaną formą *ministra*). Aktualność niniejszej tematyki w aspekcie teoretycznym wiąże się ze zmieniającymi się podejściami badawczymi będącymi z jednej strony rezultatem rozwoju dyscypliny, z drugiej zaś sposobami interpretacji zjawisk słowotwórczych, wyznaczonymi przez wymogi metodologiczne danego kierunku czy nurtu językoznawstwa.

Część III została wyodrębniona ze względu na istotne tematy teoretyczne dotyczące opisu neologizmów, ich klasyfikacji, relacji względem pojęć takich jak system słowotwórczy, norma słowotwórcza i norma leksykalna z jednej strony, z drugiej zaś – ważnych zasad, które, zdaniem badaczy, powinny być obowiązkowo wykorzystywane nie tylko w celu potwierdzania domniemanej nowości jednostek leksykalnych, jej weryfikacji, ale też przy gromadzeniu nowych struktur. Omawiane są również aktualne problemy dotyczące badania nowego słownictwa (także czeskiego) i tworzenia słowników czy indeksów neologizmów. Lekturę tej części zalecałabym wszystkim zainteresowanym nowymi wyrażeniami – studentom i doktorantom, jak i badaczom, którzy z różnych powodów dotykają zjawisk innowacji, kreatywności językowej, produktywności słowotwórczej itp. Przedstawiony w pięciu rozdziałach zakres zagadnień jest złożony i zróżnicowany – obejmuje nie tylko nie do końca opisane stale żywe zjawiska potencjalizmów i okazjonalizmów, trudności w ustalaniu kryteriów nowości wyrażen, podstawowej cechy neologizmów, ale też prezentuje różne sposoby ich gromadzenia i weryfikacji wraz z oceną owych działań.

Niniejszy tom ukazuje dynamiczne podejście do języka. Sprowadziłam je do dwóch szeroko ujmowanych kategorii: działań za pomocą języka (tytułowe określenie *język w działaniu* jest metonimią) oraz działań na języku. Przedstawione usystematyzowanie pozwala w ramach przyjętej typologii objąć zróżnicowane problemy badawcze.

Książka jest adresowana zarówno do wszystkich zainteresowanych współczesną polszczyzną, jak i specjalistów, zwłaszcza polonistów i sławistów.

Profesorom: Krystynie Kleszczowej i Zbigniewowi Greniowi składam gorące podziękowania za recenzowanie tomu. Władzom Wydziału Polonistyki UW za dofinansowanie publikacji.